

Якушкін Владислав Анатолійович
аспірант кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНІВ

Стан сучасної злочинності свідчить, що в Україні останні роки зберігається складна криміногенна ситуація. За останні два з половиною роки відбулося загострення і без того складної криміногенної ситуації. Послаблення контролю з боку держави та її владних, у т.ч. і правоохоронних, структур за суспільними процесами призвели до критичного стану обігу зброї на території держави, а в окремих її регіонах це загрожує життю та здоров'ю населення, особистій безпеці та іншим охоронюваним законом правам та свободам особи і громадянина. Попередження незаконного обігу зброї посідає важливе місце у боротьбі зі злочинністю в цілому, і з озброєними її формами у тому числі. Зазначений напрям діяльності правоохоронних структур має подвійний превентивний вплив на різні групи суспільних відносин. Одночасно відбувається протидія незаконним діям, пов'язаним зі зброєю (особливо з вогнепальною), та здійснюється попередження тяжких наслідків від її незаконного використання, і при вчиненні злочинів проти особи у тому числі.

Статистичні дані про незаконний обіг зброї та боєприпасів є досить яскравим прикладом того, що названа нами проблема є важливою та актуальною для сучасного українського суспільства. Якщо у 2001 р. з незаконного обігу вилучено 803 одиниці гладкоствольної, 563 нарізної, 49 автоматичної та 36 газової зброї, 185 гранат, 10 мін, 203 кг вибухової речовини та понад 59 тис. набоїв різного калібру, то уже через 10 років, у 2010 р., показники були такі: вилучено 305 одиниць гладкоствольної, 1380 нарізної, 66 газової та пневматичної зброї, 348 гранат, 26 мін, 269 кг вибухових речовин та 132341 набоїв різного калібру [1]. А за 2013-2015 роки кількість вилученої зброї, що перебувала в незаконному обігу, та боєприпасів суттєво зросла. Так, у 2013 році вилучено 1693 одиниці вогнепальної зброї, із яких 91 одиниця гладкоствольної, 620 одиниць нарізної, 982 одиниці іншої вогнепальної зброї (виготовленої кустарним способом, саморобної, переробленої із травматичної тощо), 573 газової та пневматичної зброї, 216 одиниць саморобних вибухових пристроїв, 116 гранат, 17 мін, 3544 кг вибухових речовин та 67854 набоїв різного калібру; у 2014 році було вилучено із незаконного обігу 118 одиниць гладкоствольної, 1159 нарізної, 1051 іншої вогнепальної зброї, 64 газової та пневматичної зброї, 958 одиниць саморобних вибухових пристроїв, 1615 гранат, 44 міни, 1677 кг вибухових речовин та 128580 набоїв; у 2015 році – вилучено із

незаконного обігу 98 одиниць гладкоствольної, 1066 нарізної, 805 іншої вогнепальної зброї, 24 газової та пневматичної зброї, 59 одиниць саморобних вибухових пристроїв, 2099 гранат, 26 мін, 1292,12 кг вибухових речовин та 202142 набоїв [2].

Однак, на нашу думку, ці показники не відповідають реальній дійсності. Проведене нами опитування працівників міліції (поліції), а саме оперуповноважених карного розшуку та дільничних інспекторів поліції та слідчих, показало, що більше 90% із них вважають, що реальні показники незаконного обігу зброї є у 3-5 разів більшими, ніж статистичні, показані Генеральною прокуратурою України. Пов'язане це із тим, що з моменту початку проведення анти-терористичної операції на частині території Луганської та Донецької областей діяльність правоохоронних органів була паралізована як на території, підконтрольній чинній українській владі, так і на тій, що їй не підконтрольна. В таких умовах виявлення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї, стало неможливим, так само, як і виявлення інших видів суспільно небезпечних діянь. Необхідно зазначити і те, що кількість вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, різних вибухових пристроїв та речовин, використовуваних проти державних військових формувань, поррахувати за цей період було неможливим.

В сучасній криміногенній обстановці, що склалася в Україні, особливу увагу законодавця привертають питання регламентації законного обігу зброї у країні. Однак чинні депутати вирішити піти шляхом руйнування, оскільки різними політичними силами пропонується легалізувати обіг вогнепальної зброї у країні, і ніхто з них не спроможний проаналізувати проблеми, що виникали в інших країнах Європи чи світу в аналогічних ситуаціях. Так, легалізація обігу вогнепальної зброї, у т.ч. і бойової, у США не призвела до очікувань Конгресу, кількість озброєних злочинів не зменшилася, а навпаки – лише збільшується щороку. Крім того, постійні захоплення озброєними особами дітей в школах та дитячих садках, студентів, колег по роботі тощо стали буденним явищем для США.

На наш погляд, для сучасної України, як і десятиліття тому, дозволяти вільний обіг вогнепальної зброї не можна, оскільки її використання при вчиненні злочинів матиме фатальні наслідки для населення. При цьому озброюватися будуть не лише кримінальні елементи, а й пересічні громадяни – в намаганні захиститися від них. Таким чином, застосування зброї переросте у безконтрольні форми, зупинити які буде неможливо так само, як неможливо зупинити і незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин. Так, прийняте законодавцем рішення про легалізацію «легких» наркотиків на початку двохтисячних років, вважаємо, не призвело і не могло призвести до зменшення нелегального їх обігу. Навпаки, такий обіг лише зріс, з'явилися нові форми наркотиків – лікарські, що використовуються в так званій замісній терапії, результативність якої, за даними Дніпропетровського управління охорони здоров'я, за 2008-2013 роки складає 4-5% вилікуваних, 27% померлих, 28% – тих, хто за станом здоров'я не спроможний далі продовжувати

таке «лікування» [3, с.11]. Ефективність законного обігу та використання в замісній терапії – майже стовідсоткова смертність наркозалежних пацієнтів. Яким буде результат для аналогічного законного обігу зброї, передбачити не важко.

Отже, вважаємо, що в Україні виникла нагальна потреба прийняття закону, яким би було регламентовано легальний обіг зброї, чітко визначено її види та категорії осіб, які можуть володіти вогнепальною зброєю. До осіб, які можуть на законних підставах володіти зброєю, слід віднести, як і зараз, а) мисливців, які офіційно зареєстровані у мисливських товариствах; б) працівників приватних та державних охоронних структур, які забезпечують охорону об'єктів та фізичних осіб (за відповідними угодами); в) військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом. Останні дві категорії осіб повинні мати обмеження у зберіганні, носінні, використанні та застосуванні вогнепальної зброї, пов'язані лише з виконанням ними службових та професійних обов'язків. Що стосується навчальних закладів, то вони повинні мати можливість користуватися навчальною та бойовою зброєю, яка має зберігатися і перебувати на обліку лише у місцевих військових комісаріатах і надаватися лише на час тренувань чи навчань і під контролем працівника військкомату.

Ми також вважаємо, що потребують удосконалення і чинні правові норми відповідальності за незаконний обіг зброї та недбале її зберігання, що призвело або створило небезпеку настання непоправних наслідків. Непоправними наслідками повинні вважатися такі, що призвели до використання вогнепальної зброї іншими особами та вчинення ними злочинів проти особистої безпеки, життя і здоров'я особи. Відповідальність за недбале зберігання чи порушення правил зберігання зброї та боєприпасів до неї повинна бути суворою та невідворотною, для того щоб поновити в свідомості населення необхідність чіткого і неухильного дотримання відповідних правил поведіння з ними як з джерелами підвищеної суспільної небезпечності.

Однак все це можливо, на наш погляд, після проведення комплексного наукового дослідження сучасної криміногенної ситуації в країні в цілому та в кожному регіоні, області, населеному пункті та його районах. Лише за таких умов, на нашу думку, можна досягти порядку та контролю за легальним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин й ефективно попереджати випадки її незаконного обігу.

Бібліографічні посилання

1. Статистичні відомості про стан злочинності в Україні за 2006-2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>.
2. Статистичні відомості про кількість кримінальних проваджень та руху по них за 2013-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gp.gov.ua>.
3. Результати роботи з наркозалежними особами у 2008-2013 роках. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський наркологічний диспансер, 2013. – 22 с.